

לפני עור Part 2

L"N Hacham Elie Ben Shafike

מסייע עוברי עבירה

Enabling vs. assisting

QUESTION

What are the parameters of the forbidden "stumbling block"?

תוספות (עבודה זרה דף ו: ד"ה מנין)

מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר. נראה שהוא הדין בכל שאר איסורין אלא להכי נקט כוס יין לנזיר משום דמסתמא למישתי קא בעי ליה כיון דכולי עלמא חמרא שתו, ושמא שכח נזירתו.

שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן לה

כל דבר הנעשה נגד רצון ה' קרוי מכשול.

Rav Shlomo Zalman Auerbach gives a rule of thumb: anything done against Hashem's will is considered a "stumbling block."

סמ"ג (לא תעשה קסח)

כתוב בפרשת קדושים לפני עור לא תתן מכשול, בכלל אזהרה זו כל דבר שאדם מוזהר והוא עור באותו דבר שאינו יודע או אפילו יודע ואינו יכול לעשות איסור זה ובא חבירו והמציא לו, עובר בלפני עור לא תתן מכשול.

ודלא כספר משכיל לדוד להרב דוד פארדו (פרשת קדושים יט:יד) שכתב דכל שהוא יודע שהוא אסור ואף על פי כן רוצה להכנס באותה סכנה אין אנחנו אחראין עליו שאין זה עור, שאינו עור אלא מי שאינו יודע, והיינו כסברת רבן שמעון בן גמליאל (מעשר שני ה:א) דסבר הלעיטהו לרשע וימות, וקי"ל כוותיה.

This would apply whether the sin is committed as a result of negligence or as a deliberate transgression. We might have thought that in the case of an intentional violation, the transgressor is not "spiritually blind" in the matter. Hence, the participation of another person does not constitute placing an obstacle before him. However, this is not so. Most authorities contend that facilitating a deliberate transgression is a violation of *lifnei iver*.

קהלת יעקב (עבודה זרה סימן ג)

כשהחוטא הזה [שהוא עוזר לו] הוא מזיד...דמכל מקום אכתי הוא עור דעל ידי זה יתפתה בעוד פעמים וכדאמרין עבר עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר וכל פעם שחוטא בו מתרגל ומתקשר יותר לחטא ובאותו מכשול שיצא מזה על להבא אין החוטא מכיר בה וגו, ולהכי אכתי עור קרינן ביה כן נראה לפי עניות דעתי בכוונת החינוך ז"ל...קרינן ביה עור משום שאין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות".

The Steipler Gaon explains that even a deliberate sinner is considered blind in this context because the foolishness of his inclinations blinds him. When he repeats the sin, he already relates to the sin as permissible.

We discovered in the section above that the biblical prohibition of *lifnei iver* only applies to situations where the transgressor cannot sin without your assistance. There is a dispute among the *Rishonim* as to whether one transgresses a rabbinic prohibition of *lifnei iver* when it is עבר דנהרא, i.e., when he is capable of committing the transgression on his own, or he is capable of getting the assistance of a non-Jew with the same ease as he can solicit your help.

שבת ב.

ב. יציאות השבת פרק ראשון שבת

יציאות השבת. הוצאות שמרשות לרשות האמונות לשבת. וצגמ' (7) שבת היה לו לשנות גבי אצות מלאכות אחר פרק כלל גדול לרשות: שתיים שהן ארבע בפנים. לאומן העומדים בפנים שמים מן התורה הוצאה והכנסה דבע"ה. וצפ' הזורק (לקמן 15) צרישה נפקא לן מוילו משה ויעצרו קול צמתנה וגו' לא תפיקו מרה"י לר"ה להציא נדבה למחנה ליה ויום השבת היה כדליף החס. ועל שמים אלו חייב חטאת על שגגתו ועל זדונו כרת ועל התראתו שקילה וכן (16) בכל מלאכת שבת: שהן ארבע. מדצריהם הוסיפו שמים לאסור לכחלה ואם עשה פטור ולקמן מפרש להו ואזיל: ושתיים שהן ד' בחוץ. שמים מן התורה הוצאה והכנסה דעמי העומד בחוץ ושמים מדצריהם כשהמלאכה נעשית על ידי שנים זה עוקר זה מניח לכחלה אסור ואם עשה פטור כדליף צגמרא (7 א.) שנים שעשאה פטורים: פשט העני את ידו. ומפך צמוכה: ונתן לתוך ידו דבעה"ב. דעבד ליה עקירה צרה"ר והנחה צרה"י: או שנצ"ל מתובה והוציא. התפך והניח צרה"ה דעבד ליה עקירה [צרה"י] והנחה [צרה"י]: העני חייב. שעשה מלאכה שלמה. והרי שמים מן התורה לעומד בחוץ: ובעל הבית פטור. פטור לגמרי ואפי' לכחלה מותר דהא לאו מילי עבד והכי מפרש צגמ' (7 א.): פשט בעה"ב כו' בעה"ב חייב. והרי שמים מן התורה לעומד בפנים: פשט העני את כו'. דעבד ליה עקירה והניח צרה"ה ונטל צרה"ב ממנו והניח צנים ועבד ליה בעל הבית הנחה: או שנתן לתובה. דעבד ליה בעל הבית והוציא העני והניח: שלא עשה האחד מלאכה שלימה. אצל אסורין לעשות כן לכחלה שמה יצאו כל אחד ואחד לעשות מלאכה שלימה בשבת. הרי שמים מדצריהם אחת לעני בחוץ ואחת לבע"ה בפנים. וא"ת שנים הן לכל אחד ואחד עקירה לעני ועקירה לבע"ה הנחה לעני והנחה לבע"ה לקמן (17) פריך לה ומשני דלא שבי אלא עקירות שהן תחת המלאכה ואיכא למימר (18) שמה יגמרה:

יציאות השבת שתיים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ עומד בחוץ ובעל הבית בפנים פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית או שנמל מתובה והוציא העני חייב ובעל הבית פטור: פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני או שנמל מתובה והכניס בעל הבית חייב והעני פטור: פשט העני את ידו לפנים ונטל בעל הבית מתובה או שנתן לתובה והוציא שניהם פטורין: פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מתובה או צגמ' (19) תגן התם שבועות שתיים שהן ארבע דיעות

ועוד מפרש ר"ת דפחה ציאות משום דעבי למימר לא יאל החייט צמתנו אע"ג דלא שנה המלצן משום אין נותנין כלים לבוצם (20) ולא המצער משום צמה עומנין הוצאה הוצרך לשנות טפי משום דמלאכה גרועה היא כמו שאפרש (21): יציאות. הוצאות הוה ליה למתני אלא נקט יציאות לישנא דקרא אל יאל איש ממוקומו (שמות 10) ודרשין מינה (ערויין 97 ז'): הוצאה אל יאל עם הכלי לנקט המן (22):

שתיים שהן ארבע בפנים. כן נראה כמו שמפרש רש"י כאן דמצפנים היינו לבעה"ב העומד בפנים ובחן היינו לעני

שבת ב.

Mishnah The tractate opens with a discussion of the forbidden labor of transferring an article from one domain to another:^[1]

יציאות השבת — **Transfers** ^[2] prohibited on the Sabbath **בפנים שהן ארבע** — are of two types **that are** in reality **four** in regard to a person standing **inside** a private domain,^[3] **ושתיים שהן ארבע בחוץ** — and of two types **that are** in reality **four** in regard to a person standing **outside** in a public domain.^[4]

The Mishnah illustrates the two primary types of transfer in regard to each person:

העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים — **How is this so? — The poor man is standing outside** a house, in a public domain, **and the householder is standing inside**, in a private domain.^[5] **פשט העני את ידו לפנים** — **If the poor man extended his hand inside** the house **ונתן לתוך ידו של בעל הבית** — **and placed an object into the householder's hand,** ^[6] **או שנטל מתוכה והוציא** — **or took an object from [the householder's hand] and brought it outside** the house,^[7] **העני חייב ובעל הבית פטור** — **the poor man is liable and the householder is exempt.** ^[8]

ונתן לתוך ידו של עני — **If the householder extended his hand outside** **פשט בעל הבית את ידו לחוץ** — **and placed an object into the poor man's hand,** **או שנטל מתוכה והכניס** — **or took an object from [the poor man's hand] and brought it in,** **העני חייב והעני פטור** — **the householder is liable and the poor man is exempt.** ^[9]

The Mishnah now explains the two secondary cases in regard to each person:^[10]

פשט העני את ידו לפנים — **If the poor man extended his hand inside** the house **ונטל בעל הבית מתוכה** — **and the householder took an object from it,** ^[11] **או שנתן לתוכה והוציא** — **or [the householder] placed an object into [the poor man's hand] and [the poor man] brought the object out,** ^[12] **שניהם פטורין** — **both are exempt.** ^[13]

פשט בעל הבית את ידו לחוץ — **If the householder extended his hand outside** **ונטל העני מתוכה** — **and the poor man took an object from it,** **או שנתן לתוכה והכניס** — **or [the poor man] placed an object into [the householder's hand] and [the householder] brought the object in,** **שניהם פטורין** — **both are exempt.** ^[14]

שבת ג.

תוספות ד"ה בבא דרישא

יציאות השבת פרק ראשון שבת ג.

בבא דרישא. העמי חייב ובעל הבית פטור ובעל הבית חייב והעמי פטור דפטור ממטאת ומותר לכתחלה דהא לאו עקירה עבד ולא הנחה עבד [שהאחר²] הימיה בדיו: פטור אב"א אסור. פטור ממטאת אצל אסור מדכריהם לכתחלה: צידת צבי וצידת נחש ומפיים מורסא. כולהו בפ' ר"א אומר האורג בקיפיה והתם מפרש טעמיהו² מנא ליה זהו דפטור ומותר: מורסא. קוּסְטוּר"א: מפיים. עולר שמפתח ומנא הליחה: כי איצטריבא פ"ד. לאשמעין דפטור ומותר בהן דאית זהו מעשה כגון הני חלת ותו ליכא: איבא טובא. כגון הקך דצנא דרישא: פטורי דאתי בהו פ"ד חוב הטאת. כגון עקירות שהן חמלת המלאכה דאיכא למגור דילמא גמר לה אצל הגמות לא מני למימי לדי חייב מטאת דהא ליכא עקירה גבי האי וארבע דקתמי בכל חד תרמי

בבא דרישא פטור ומותר. וא"ת והא קא עבר אלפני עור לא תתן מכשול ואפילו מיירי שהיה יכול ליתלו אפילו לא היה בדיו דלא עבר משום לפני עור דמושיט כוס יין לגור מוקי לה בפ"ק דמס' עבודה זרה (ק"ז ע"א) דקאי בתרי עברי דנהרא *מ"מ אסור דרצנן מיהא איכא שמייב להפרישו מאיסור ואפילו אי מיירי צנכרי דלא שייך לפני עור מיהו אסור דרצנן מיהא איכא כדמינא בשילהי פירקין (ק"ז ע"ב) גומנין מנוונות לנכרי בתרי נטלו ויאל און זוקקין לו משמע דווקא כשהנגרי בתרי אצל אס עומד בתוך ופושט ידו לפניו משמע דאסור ליתן להדיא ע"מ להוציא ויש לומר דמיירי צנכרי והספך של נכרי דאפילו מכניס ומוציא כל היוס און כאן אסור כלל כיון שאין הספך של בעל הבית א: **בר מהני**

בבא דרישא *פטור ומותר לא קתני אלא בבא דסיפא דפטור אבל אסור קשיא מי איכ' בכולי שבת פטור ומותר והאמר שמואל *כל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר מהני תלת דפטור ומותר צידת צבי *וצידת נחש ומפיים מורסא כי איצטריך ליה לשמואל פטורי דקא עביד מעשה פטורי דלא קא עביד מעשה איכא טובא מ"מ תרתי סרי הויין פטורי דאתי בהו לידי חוב הטאת קא חשיב דלא אתי בהו לידי חוב הטאת לא קא חשיב שניהן פטורין * והא אתעבידא מלאכה מכינייהו * תניא ר'

תוספות ד"ה בבא דרישא

In the case where one is carrying, and the other is not, the Mishna stated that it is permissible for the one that is not carrying.

Question: isn't he transgressing *lifnei iver* (empowering another to sin)?

Even if he (the person actively doing the *hotza'ah*) could have taken it if it wasn't in his (the person passively involved) hand, and therefore he does not transgress *lifnei iver*, as is evident from the Gemara in *Avodah Zarah* (6b) that says that if someone passes a cup of wine to a *Nazir*, he only transgresses *lifnei iver* if the *Nazir* was on the other side of the river and could not have obtained it by himself. Even so, he is transgressing a Rabbinic sin, as he is obligated to stop the person from sinning.

Even if the case is regarding a *nochri* who is not obligated in *lifnei iver*, there is still a Rabbinic prohibition.

Proof: This is as the *Beraisa* (19a) states that one may give food to a *nochri* in a courtyard. If the *nochri* takes it out of the courtyard, it is not necessary to stop him. This implies that it is only permitted to give him food in the courtyard, as opposed to where he is standing outside the house, and he puts his hand inside the house.

Answer: The case is where the poor person is a *nochri*, and it is his item, as even if he would bring it in and take it out the entire day, there is no prohibition being transgressed since the object does not belong to the Jewish homeowner.

וא"ת והא קא עבר אלפני עור לא תתן מכשול?

ואפילו מיירי שהיה יכול ליטלו אפילו לא היה בידו דלא עבר משום לפני עור, דמושיט כוס יין לנזיר מוקי לה בפ"ק דמס, עבודת כוכבים (דף ו:): דקאי בתרי עברי דנהרא, מ"מ איסור דרבנן מיהא איכא שחייב להפרישו מאיסור.

ואפילו אי מיירי בנכרי דלא שייך לפני עור מיהו איסור דרבנן מיהא איכא. כדתניא בשילהי פירקין (דף יט.) נותנין מזונות לנכרי בחצר נטלו ויצא אין נזקין לו משמע דווקא כשהנכרי בחצר אבל אם עומד בחוץ ופושט ידו לפניו משמע דאיסור ליתן להדיא ע"מ להוציא.

ויש לומר דמיירי בנכרי והחפץ של נכרי, דאפילו מכניס ומוציא כל היום אין כאן איסור כלל כיון שאין החפץ של בעל הבית.

נחלקו הראשונים בענין הזה שיכול הנכשל לעשות את העבירה בלי עזרתו. לכמה ראשונים, במקרה כזה יש עדיין איסור דרבנן – איסור של מסייע לידי עבירה. ויש מן הראשונים שחולקים וכותבים שזה מותר לכתחילה.

מקור הדברים בעבודה זרה דף ו ע"ב שמעמיד האיסור דאורייתא בתרי עברי דנהרא; היינו שבלי עזרת המכשיל אין העבריין מגיע לחפץ האסור. תוספות כתבו שבת דף ג ע"א ד"ה בבא, שאף על פי שבכי האי גוונא ליכא איסורא דאורייתא של לפני עור, מכל מקום איכא איסורא דרבנן של אפרושי מאיסורא. וכן כתבו תוספות (עבודה זרה דף כב ע"א בד"ה תיפו"ל), ומכאן יש להביא ראיה למה שפירש רבינו תם דשייך למימר לפני עור אף במידי דלית ביה איסורא אלא דרבנן" וכו., וכן כתבו הר"ן עבודה זרה דף ו ע"ב וריטב"א (עבודה זרה דף ו ע"א ושבת דף ג ע"א) וכן איתא בר"ן שבת דף ג ע"א ורבינו ירוחם נתיב יב חלק ה ובהגהות מיימוניות והתוספות והרא"ש בשבת שם גם כתבו כן.

ויש חולקים ומיקילין בדבר וסברו שאין איסור דרבנן של לפני עור בחד עברי דנהרא הלא הם התוספות בעבודה זרה דף ו ע"ב ד"ה מניין. וגם המרדכי עבודה זרה שם כתב להתיר, והרא"ש עבודה זרה פרק א סימן ב—וסותר מה שכתב בשבת סימן א סעיף א וכן ברבינו ירוחם שם חלק ח, עיין בטורי אבן (אבני מילואים חגיגה דף יג.) שעמד על הסתירה בראשונים אהדדי, והטורי אבן חגיגה יג באבני מילואים שכתב דהיכא שיכול לעשות את העבירה לבד בחדא עברא דנהרא וגם כן אין אפשרות להפרישו מן העבירה, אין שום איסור, אפילו מדרבנן למכור או לתת לעבריין את החפץ.

והרמב"ם הלכות רוצח שם השמיט את התנאי של שני עברי דנהרא ואפשר כי נוקט כהמקילים. אבל בפירוש המשניות (פרק ו דתרומות משנה ג) כתב דמסייע לידי עוברי עבירה עובר משום אל תשת ידך עם רשע, ומשמע מזה שעובר איסור דאורייתא, ובשו"ת מהרש"ם חלק ו סימן יא כתב שזהו דבר חדש שלא נזכר במחברים. והרבה טרחו להבין את שיטת הרמב"ם.

ושיטה שלישית יש במאירי עבודה זרה דף ו ע"ב שגם אם זה לא תרי עברי דנהרא ראוי להמנע משום שזה מסייע לידי עוברי עבירה. ומלשונו משמע דהוי מדת חסידות או הנהגה ראויה להימנע מלהושיט לנכשל את החפץ אבל אין איסור ממש בדבר. וברא"ש שבת פרק א סימן א כתב דאפילו קטן אוכל נבילות בית דין מצווים להפרישו, כל שכן גדול שלא יסייע לו.

There is a dispute among the *Rishonim* as to whether one transgresses a rabbinic prohibition of *lifnei iver* when it is *חד עברי נהרי*, i.e., when he is capable of committing the transgression on his own, or he is capable of getting the assistance of a non-Jew with the same ease as he can solicit your help. Some *Rishonim* contend that when the sinner could transgress without assistance, it is permitted to abet his transgression. Other *Rishonim* argue that doing so constitutes a violation of the rabbinic prohibition of helping sin. The *Rosh* brings evidence to this latter position by observing that we are commanded to prevent even a child from sinning.

שו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ה, יג:ז)

ענין איסור מסייע, לפי מה שיבואר באיסור לפני עור להלן באות ט, הוא מצד הרצון שיש למסייע בעבירה שעובר חבירו, והסיוע הוא עשיית מעשה לרצון הזה, שלכן נאסר מדרבנן. וברור, כשזה נוגע לאיסור דאורייתא, אפילו אין לו רצון שהשני יעבור אלא דהוי תוצאה ממילא והמכשיל היה מעדיף שלא היה תוצאה זו, מכל מקום הוי אסור. ולפי האגרות משה באיסור דרבנן אינו אסור בכי האי גוונא. Rav Moshe Feinstein states that according to those who are stringent, Chazal prohibited one from acting on one's desire that another Jew transgress.

When it's a biblical prohibition, even if the one assisting did not want the result, i.e., the man is driving on Shabbat. But if the man is doing something prohibited from the Rabbis and the one assisting has no benefit in the result, there is no *issur*.

הסתירה בדעת הרא"ש

במסכת שבת כתב הרא"ש (סימן א) כדברי התוספות, שיש איסור דרבנן גם בחד עברא דנהרא, ובמסכת עבודה זרה כתב (סימן ב) שהאיסור למכור לגוי הוא רק בתרי עברא דנהרא.

ויש כמה תירוצים באחרונים בישוב שיטת הרא"ש:

בטורי אבן (חגיגה יג.) כתב: נראה לי, דלא דמי. דוודאי כל ישראל מצווין להפריש עוברי עבירה מן העבירה בדאפשר, משום הכי, מחוייבים להפריש קטן. אי נמי כיון דאפשר להפרישו. אבל הכא עסקינן בדלא אפשר, מש"ה היכי דלא קאי בתרי עברי דנהרא והואיל והאי עבירה מזומן לפניו לעשותה באין מוחה ומעכב על ידו, דאם לא יתן לו זה יקח בעצמו, כי נותן לו מאי הוי? הילכך אפילו איסור דרבנן ליכא.

תירוץ נוסף הוא תירוצו של הש"ך (יורה דעה סימן קנא סק"ו): לפי עניות דעתי, לא פליגי. דכולי עלמא מודים להמרדכי ותוס, בפ"ק דעבודת כוכבי, דבעובד כוכבים או מומר שרי. ותוס, והרא"ש בפ"ק דשבת והר"ן פ"ק דעבודת כוכבים מיירי בישראל שהוא חייב להפרישו מאיסור וכדכתב הרא"ש שם, דלא גרע מישראל קטן אוכל נבילות שב"ד מצווים להפרישו כ"ש ישראל גדול משא"כ בעובד כוכבי, וישראל מומר שאינו חייב להפרישו.

הש"ך מחדש, שחובת הפרשה מאיסור היא רק כלפי יהודי. כלפי גוי, אין חובת הפרשה מאיסור. התוספות בעבודה זרה דיברו על הכשלת גוי באיסור, ואילו התוספות בשבת דיברו על הכשלת יהודי

שיטת הש"ך

דברי הש"ך שהובאו לעיל מבואר, שאיסור מסייע אינו נוהג גם במומר, כי אין לגביו חובת הפרשה. לכאורה דברי הש"ך הם פלא. מדוע בישראל מומר אין חובת הפרשה

ביביע אומר (חלק ב, אורח חיים סימן טו אות ג) כתב ליישב את דבריו על פי התנא דבי אליהו, שבמי שיצא מכלל עמיתך איך חובת תוכחה.

דרך אחרת בביאור דברי הש"ך מופיעה בדגול מרבבה: הא ודאי, שישראל מומר, אף על פי שחטא ישראל הוא. ואם כן, מה בינו לשאר ישראל לעניין להפרישו מעבירה? אבל נראה לענ"ד כוונת הש"ך, דאף בישראל אין מצווים להפרישו כי אם כשעובר בשוגג, ויש ביד איש אחר להפרישו, חייב להפרישו. וכמו בקטן אוכל נבילות, שהקטן שוגג הוא... אבל בישראל דרוצה לעבור במזיד על איזה עבירה, אפילו אינו מומר גמור, אין ישראל אחר מצווה להפרישו לדעת הש"ך. ומומר דנקט הש"ך הוא משום דהפוסקים במומר דיברו, ומומר מסתמא מזיד הוא, ועוד דכל עובר עבירה במזיד ייקרא מומר לאותו דבר.

האגרות משה (אבן העזר ד סימן סא אות ב) כתב לבאר את דברי הדגול מרבבה, שאיסור תוכחה לא שייך כאשר החוטא לא ישמע, ובשעת החטא, הרי זה כמי שלא ישמע:

ולהש"ך ודגמ"ר שאירי בישראל דעובר בשוגג מוכרחין לאוקמי ג"כ שהוא באופן שלא יכול להפרישו שלא יעשה האיסור שלא יאמין לו במה שיאמר לו שאסור שמ"מ אסור לסייעו אף שגם בלא סיוע שלו יעשה האיסור, והוא סברא בעלמא דכיון שחייב להפרישו אם היה יכול יש לאסור לסייעו אף כשלא אפשר לו להפרישו מהאיסור, אבל במזיד אף שמחוייבין להפרישו כשאפשר בכל אופני המניעה מעשיית העבירה, כשא"א להפרישו ליכא איסור גם מלסייעו. וא"כ צריך לומר בגדר איסור הסיוע אף שהוא באופן שלא יפרישוהו, דהוא ממצות תוכחה דהוא אף לאחר שנעשה החטא כדי שיועיל אלהבא... ולכן סובר הש"ך דלישראל העושה במזיד ליכא דין תוכחה בשעת החטא אף באיסור דאורייתא דהא כל הטעם הוא מצד טענת מדת הדין אם לפניך גלוי לפנייהם מי גלוי כדאיתא בשבת דף נ"ה ע"א, ובשעת החטא הוא כברור גם לנו שלא יועיל אז שלכן ליכא על שעה ההיא דין התוכחה וממילא ליכא איסור הסיוע באופן זה שא"א להפרישו.

לענין מעשה באגרות משה שם מציין ששיטת המג"א דלא כהש"ך, וכתב שראוי להחמיר כמו המגן אברהם, אבל הרוצה להקל כמו הש"ך יש לו על מה לסמוך.

HALACHA

הרמ"א פסק לקולא מעיקר הדין.

רמ"א, יורה דעה קנא:א

הגה: ודוקא לכהן או לעובד כוכבים, שחזקתו שיקטיר הלבונה לעבודת כוכבים, אבל לסתם עובד כוכבים, שרי. י"א הא דאסור למכור להם דברים השייכים לעבודתם, היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום אחר, אבל אם יכולים לקנות במקום אחר, מותר למכור להם כל דבר. (מרדכי דפ"ק דע"ז). ויש מחמירין. ונהגו להקל כסברא הראשונה, וכל בעל נפש יחמיר לעצמו. (ר"ן שם ובתוספות ואשיר"י והגמ"ר פ"ק דשבת לדעת הרב).

שו"ת חוות יאיר, סימן קפה

מלשון רמ"א במה שכתב ויש מחמירין ולא כתב ויש אוסרין מכלל שדעתו נוטה עם המתירין וזה כלל בידינו.

וכן כתב הציץ אליעזר (חלק כ סימן כ.). הרי לנו שבעיקר הדין והמנהג מסכים הרמ"א להקל, ורק כותב דכל בעל נפש יחמיר לעצמו.

הרב אשר וייס במכתב להרב פנחס גולדשמידט, תשע"ג:

הרי לן דהרמ"א הכריע להקל וכתב שכך נהגו, אלא שבעל נפש יחמיר. ונראה ברור ופשוט לעניות דעתי, דכאשר כל כוונתו לקרבם בעבותות אהבה ולהכניסם תחת כנפי השכינה, נמצא חומר קולו, ובעל נפש ראוי לו להחמיר בהצלת נפשות, להתאמץ בכל עוז להשיב לב בנים אל אבותם, דאין בזה מסייע ידי עוברי עבירה אלא מצוה רבה וגדולה.

This dispute (of whether there is a rabbinic injunction of *lifnei iver*) is carried over to the Acharonim. The *Rema* rules leniently. However, some poskim argue against *Rema*, and *Rema* himself writes that a religiously conscientious person should be stringent on himself. Rav Asher Weiss rules that we should not be stringent when trying to bring a Jew closer to Torah and to save his life spiritually.

שו"ת אגרות משה

Rav Moshe Feinstein novel approach to inviting people to shul who will drive on Shabbat.

אורח חיים חלק א סימן צט

נשאלתי מהרב ר, נפתלי קארלבאך מדעטראיט אם יש איסור לפני עור להזמין אנשים שיבואו להתפלל בשבת לביהכ"נ כשיודע שיחללו השבת בנסיעה במאשינעס.

והשבתי דלהזמין את הרחוקים באופן שאי אפשר שיבואו בלא חלול שבת ודאי אסור, והוא עוד גרוע מאיסור לפני"ע שהרי הוא עוד באיסור מסית. ואף שאיסור מסית לחיוב סקילה הוא רק מסית לעבוד עכו"ם, מ"מ לענין האיסור ועונש כלפי שמיא בכל החומר שאין טוענין למסית יש בכל האיסורים כמפורש בסנהדרין דף כ"ט שיליף ר"ש בר נחמן א"ר יונתן מנין שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני אף שלא היה חטא ע"ז אלא האיסור אכילה מעץ הדעת. חזינן שאיסור מסית יש לכל עבירה, אך שאין עונשין בדיני אדם רק על מסית לע"ז, אבל בדיני שמים יענש, ולא ילמדו עליו סנגוריא.

ואיסור לפני עור יש אף באינם רחוקים כ"כ כשיודע שיתעצלו לילך ברגלים ויסעו במאשינעס אבל איסור מסית ליכא באינם רחוקים. ואם אינה בלשון הזמנה אלא סתם הודעה שעושים מנין ונותנים פרסים להבאים להתפלל שהכוונה בעצם הוא רק לקרובים אבל ידוע שיבואו גם רחוקים במאשינעס מסתבר שאין בזה דין מסית ובדין לפני"ע יש להסתפק. וצריכים לפרש שלא יתנו פרסים אלא לאלו שיבואו ברגליהם בהיתר.

Question: Can a woman's clothing store sell sleeveless blouses and tops, or does this constitute the prohibition of placing a stumbling block in front of a blind man?

Answer: Firstly, let us begin by stating that the prohibition for a woman to wear sleeveless tops in public is a very grave one, based on the ruling of the *Rambam* and *Maran Ha'Shulchan Aruch* (*Even Ha'Ezer*, 115: 4). The Gemara in *Sotah* states that this sin causes Hashem's holy presence to leave the midst of the Jewish nation, as the verse states, "And your camp shall be holy, and He shall not see any promiscuity among you and turn away from you." Clearly, women who dress in such a fashion transgress the Torah prohibition of placing a stumbling block, for this causes many other sins to ensue. The reward for women who dress and act modestly is tremendous, for such women cause Hashem's presence to rest amongst the Jewish nation; the offspring of such women are destined to be good and proper children, faithful to the service of Hashem. (The amount of the arm which must be covered according to halacha is up to and including the elbow.)

Let us now discuss the question regarding whether or not it is permissible to sell immodest clothing.

The *Rambam*, in his commentary on the Mishnah (*Shevi'it*, Chapter 5), explains the

שאלה: חנות הלבשה שמוכרים שם שמלות וחולצות לנשים, האם מותר להם למכור גם שמלות בלי שרוולים, או שמא יש בזה איסור משום ולפני עור לא תתן מכשול?

תשובה: בראשית עלינו להסביר דבר פשוט, כי האיסור לנשים לצאת ברחובה של עיר בשמלות ללא שרוולים הוא חמור ביותר, וכמו שפסקו הרמב"ם ומרן השלחן ערוך (אה"ע סימן קטו סעיף ד). ובגמרא מסכת סוטה מבואר שבעוון זה שכינה מסתלקת מישראל, שנאמר "והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך". והדבר פשוט שנשים ההולכות בבגדים כאלה, הן עוברות על מה שנאמר בתורה ולפני עור לא תתן מכשול, ונגררים מכך עוד איסורים אחרים. ונשים ההולכות בצניעות גדול שכון, והן גורמות לשכינה שתשרה על ישראל, וראויות הן שיהיו בניהן ובנותיהן זרע כשר לעבודת ה' יתברך. (ושיעור הזרוע שיש לכסות בבגד, הוא עד המרפק, ועד בכלל).

ועתה נבא לעצם השאלה, האם מותר למכור בגדים לא צנועים?

מבואר בפירוש המשניות להרמב"ם (פ"ה ממסכת שביעית), בביאור הפסוק "לפני עור לא תתן מכשול", שרוצה לומר, מי שסגרה עיניו התאוה של היצר הרע, (כלומר, מחמת מה שהוא שומע בקול היצר הרע, הוא כמו עור, שאינו שם על לב, שעל ידי מעשיו הוא מביא על עצמו רעה גדולה), אל תעזרהו להוסיף בעורונו להרחיקו מדרך הישרה. ומבואר אם כן בדברי הרמב"ם, כי

verse "Do not place a stumbling-block in front of a blind man" to mean that if an individual is "blinded" as a result of falling prey to his desires and the Evil Inclination, do not assist him in increasing his "blindness" and straying even further from the proper path. It is apparent from the words of the *Rambam* that this prohibition refers to causing a sinner to sin more. Based on this, it would seem to be forbidden to sell clothing that does not fit the guidelines of halacha, for by selling such garments, one causes the buyer to transgress grave prohibitions.

Nevertheless, Hagoon Rabbeinu Chaim Benbenisti, author of the *Sefer Keneset Ha'Gedolah*, writes that the prohibition of placing a stumbling block applies only when the sinner will not be able to obtain or transgress the sin without the assistance he is requesting from us; however if it is known that the sinner can transgress this very sin even without our assistance, the prohibition of placing a stumbling-block no longer applies. Thus, as long as the woman can purchase such an immodest garment elsewhere, the prohibition of placing a does not apply. He quotes this law based on the manuscripts of Hagoon Rabbeinu Aharon Sasson (who lived in the times of Maran Ha'Bet Yosef).

Some disagree with the opinion of the *Keneset Ha'Gedolah* and hold that since ultimately, this woman cannot purchase such a garment without someone else transgressing the prohibition by selling it to her, thus, this prohibition can only come about by someone, therefore, whoever that

איסור לפני עור, הוא שמי שהוא חוטא, אסור לנו לגרום לו שימשיך בחטאו עוד ועוד. ולפי זה לכאורה נראה שיש לאסור למכור בגדים שאינם על פי רוח ההלכה, שהרי על ידי קניית הבגד, נמצא שאנו מכשילים את הקונה באיסור חמור.

אולם כתב רבינו הגדול מהר"ח בנבנשתי בעל כנסת הגדולה, כי אין איסור לפני עור, אלא כשידוע שלא יוכל החוטא לעבור את אותה העבירה, אלא אם יבא לו הסיוע שהוא מבקש, אבל אם ידוע שיוכל לעבור את אותו האיסור גם בלי עזרתנו, לא שייך בזה איסור לפני עור. ומבואר אם כן, שכל שיכולה אותה האשה לקנות את אותם הבגדים גם במקום אחר, לא שייך כאן איסור לפני עור כלל. והביא שכן כתב הגאון רבינו אהרן ששון (שחי בזמן מרן הבית יוסף) בכתב יד.

ואף שיש חולקים על דברי הכנסת הגדולה בדין זה, מפני שסוף סוף אין דרך לאותה האשה לקנות את מבוקשה, אלא אם יבא איזה אדם ויעבור הוא על איסור לפני עור וימכור לה את מבוקשה, ונמצא אם כן שבכל מקרה לא יבא האיסור אלא על ידי מי שיהיה שיעבור על איסור לפני עור, ואם כן לפי דיעות אלו בנידון כזה אין להקל כלל למכור בגדים לא צנועים, מכל מקום כתב מרן רבינו הגדול רבי עובדיה יוסף זצ"ל, שבמקום שניתן לקנות את הבגדים מגוי, אז בודאי לא שייך דין לפני עור במכירת בגדים אלו, ואין כאן איסור תורה מצד לפני עור, אלא איסור דרבנן, מצד "מסייע ביד עוברי עבירה", שכן בסיכומו של דבר, נמצא המוכר בגדים אלו מסייע לאותה הלובשת בגדים לא צנועים להשיג את מבוקשה, ויש בזה איסור דרבנן אף אם ניתן להשיג את הבגדים בדרך אחרת.

ולענין הלכה, כתב מרן רבינו זצ"ל, שיש להקל בזה יותר בפשיטות מטעם אחר, שהרי נשים רבות נוהגות ללבוש חולצה בלי שרוולים, כאשר

may be, violates the prohibition. According to this opinion, there is no room for leniency to sell immodest clothing.

Nevertheless, Maran Rabbeinu Ovadia Yosef zt"l writes that when such clothing is available for sale by a non-Jew, selling such clothing certainly does not constitute the Torah prohibition of placing a stumbling-block; rather, it constitutes a rabbinic prohibition of "aiding sinners," for ultimately, one who sells such garments aids the women wearing them to achieve her goal; this constitutes a rabbinic prohibition even if such immodest clothing is available elsewhere.

Halachically speaking, Maran zt"l rules leniently for a different reason, because many women wear such sleeveless tops on top of another shirt (shell) with sleeves in a manner where it is not clear that a prohibition will ever ensue. Indeed, the Ritba writes that as long as one is not offering an actual prohibition itself (such as pork, which is forbidden by its very essence) and is only offering an object which can lead to a prohibition (such as an immodest garment) and it is doubtful whether or not the prohibition will even ensue, the prohibition of placing a stumbling block does not apply. Maran zt"l proceeds to support this with proofs and sources. Therefore, in our situation where it is not certain that the wearing of such a garment will be in a prohibited manner, neither the prohibition of placing a stumbling block nor that of aiding a sinner apply here.

מתחתיה יש חולצה אחרת עם שרוולים, ואם כן, אין הדבר ברור בכלל שיעשה איסור בדרך לבישת הבגד, שכן יש דרך ללבושו בהיתר, וכבר כתב הריטב"א, שכל שאין אנו נותנים את האיסור עצמו (כגון בשר חזיר, שהוא עצמו איסור), אלא רק דבר שיכול הביא לאיסור (כגון בגד לא צנוע), והדבר ספק אם יפגע הדבר באיסור אם לאו, אין בו משום לפני עור לא תתן מכשול. והאריך מרן זצ"ל בראיות לדין זה. ואם כן במקרה שלנו שאין הדבר ברור שיעשה איסור בעצם לבישת הבגד, לא שייך כאן איסור כלל, לא מצד נתינת מכשול, ולא מצד סיוע ביד עוברי עבירה. (והוסיף עוד טעמים להקל בזה).

ולסיכום, מותר למכור בגדים שאינם צנועים לנשים, כל שיש מקום לתלות שהנשים תלכנה בבגדים אלו באופן צנוע. וכן פסק הגאון הגדול רבי שמואל הלוי ואזנר זצ"ל. (שו"ת יחווה דעת ח"ג סימן סז).

תשובות והנהגות - הרב משה שטרנבוך

תשובות והנהגות כרך א סימן שנח

שאלה: בן בעל תשובה מזמין הוריו לסעודת ליל שבת ויודע שיחזרו לביתם במכונית הנה טענת הבן היא שבדרך זו הוא מקרב את הוריו ליהדות, רק שחושש במה שמכשילים לחלל שבת, אבל מאידך הם בלאו הכי מחללים שבת ולא איכפת להם, רק תקותו שלאט לאט יתקרבו, ולדבריו כבר רואה התקדמות שיש אצלם כבר גישה אחרת לדת, ותולה הדבר בזה שמקרב אותם ומזמינם אף שנוסעים בחזרה הביתה, אבל שואל שמא אסור משום איסור לפני עור.

נראה שיסוד האיסור דלפני עור הוא דומיא דעור שמכשילו, אבל אם כוונתו רק לטובת עצמו לא נקרא מכשיל, **אלא כמו שרופא מנתח לא נקרא מכה חבירו**, כך כאן הלוא אין כוונתו להרע לו או ליעיץ לו עצה שאינה הוגנת, אלא שמקוה בזה להדריכם ולקרבתם לדרך האמת, ומה שחבירו מחלל שבת עי"ז אינו אלא עושה רעה לעצמו ולכן אין בזה איסור לפני עור, וכיון שאינו מצוה אותם לנסוע, ואדרבה, הודיע להם שמצטער בכך, תו אין כאן חיוב ערבות להפרישם במחללי שבת בפרהסיא, וע"כ נראה שגם איסור לפני עור אין בזה שכוונתו לטובתם.

אמנם חילול השם יש כאן, שבאים לביתו במכונית בפרהסיא בעצם יום השבת, ולכן יש לראות שעכ"פ לא יחנו את מכוניתם סמוך לביתו במקום שירגישו שבאו במיוחד אצלו, **כי בעון חילול השם אחד שוגג ואחד מזיד ואין תלוי במה שמכוין לטוב**, ונראה שישתדל כפי כחו למונעם מחילול שבת, אבל אם זה אי אפשר ומרגיש שיש בזה תועלת להחזירם למוטב, לא ימנע לעשות מפני איסור לפני עור, רק יקרב אותם כפי האפשר, ושמאל דוחה וימין מקרבת, ויזהר ויודיע אותם תמיד חומר חילול שבת ומתיקות שמירתה ובעזרת

שו"ת שרידי אש, חלק ב סימן ט ענף ש:

נראה כי במקום שהמכשיל מתכוון לעשות מצוה אין דין לפני עור. ובעיקר הדין דלפני עור, לולא דמיסתפינא מרבתינו גדולי האחרונים ז"ל הייתי אומר, דבמקום שהמכשיל מתכוון לעשות מצוה אין בזה משום לפני עור, דהנה כבר הבאנו לעיל את דברי רש"י, וכן לשון המשנה בגיטין סא ע"א, שטעם האיסור של לפני עור הוא שלא להחזיק ידי עוברי עבירה, דעל ידי הסיוע הוא מרגילם בכך, כמו שכתב רש"י הנזכר לעיל.

ולפי זה צריך לומר מצד הסברא, שבמקום שיש לפניו מצוה לעשות, אין להימנע ממצוה זו, אפילו במקום שיכול לגרום שעל ידי זה יעבור חברו עבירה, שהוא אינו רוצה להחזיק ידי עוברי עבירה אלא לקיים מצוות הבורא, ואדרבא, על ידי זה יעורר רגשי תשובה וחרטה בלב העבריין לראות את דרך האמת בראותו שחברו משתדל לקיים מצוות בוראו.

וזה חידוש יותר גדול, שהרב שטרנבוך בעי שהמעשה הוא לטובת הרוחניות של העבריין בעצמו ואילו בעל השרידי אש כותב שמספיק שהמעשה היא מעשה מצוה ובתקוה שהעבריין ילמוד מזאת ויהיה מושפע מזאת.

ומכל האמור יש תשובה לכמה שאלות הנוגעות בדין לפני עור, כגון אם מותר לסדר קידושין לאנשים שאינם זהירים באיסור נדה, או אם מותר לשדכן לזווג זוגים שלא יתנהגו על פי דיני תורה.

Altruistic Abetment:

The *Seridei Aish* and Rav Moshe Sternbuch assert that there is no violation of *lifnei iver* where the accomplice intends to do a mitzvah.

On this basis, Rav Sternbuch allows one - subject to specific qualifications—to invite someone who will drive to a Shabbos meal. *Lifnei iver* forbids one from strengthening the hands of sinners, but here he is doing the opposite - by doing a mitzvah, he is doing Hashem's will, which will hopefully arouse feelings of teshuvah in the heart of the sinner.

The *S'ridei Aish* applies this to instances where the *mitzvah* is an act of direct kiruv with the sinner.

חשוקי חמד

חשוקי חמד פסחים דף כב עמוד ב

לפני עור--

לבוא לאדם בליל שבת לקרבו לתורה, אלא שידליק חשמל ויכבה מכשיר חשמלי שאלה. ראובן רוצה לקרב את שמעון ומשפחתו לתורה ולקיום מצוותיה. הזמן היחיד שיש לשמעון לקבל אורחים הוא ליל שבת. ברור לראובן שכשיכנס לביתו של שמעון, הוא ידליק את החשמל לראות מי דופק. וכשיראה שבחוץ עומד ראובן, הוא יכבה לכבודו את

המכשיר החשמלי [וידליקו שוב לכשילך]. האם מותר לראובן באופן כזה להיכנס לבית שמעון כשחושב שאולי יצליח לקרבו לתשובה? תשובה. יש מקום להקל גם כשהוא אשם בדבר שהרי מכשילים אותו בדבר קל כדי להצילו מדבר חמור. הגע עצמך ראובן הרואה את שמעון עומד לחתוך את ידו ויכול להשפיע עליו שיחתוך רק אצבעו במקום כל היד, האם נאסור עליו לעשות זאת משום לפני עור לא תתן מכשול? ודאי שזוהי עצה הוגנת ומצוה ביד ראובן שהציל את שאר היד, כך גם בעניננו, במקום ששמעון יחלל שבת אלפי ורבבות פעמים עדיף להכשיל אותו בחילול שבת אחד כדי להצילו משבתות הרבה. והצעתי את דברי לפני מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א ולא קיבלם, ואמר **מעבירה לא תצמח מצוה**. ולכן אם ברור שעל ידי הביקור של ראובן ידליק שמעון חשמל כדי לראות מי דופק בדלת או יכבה מכשיר חשמלי, אף על פי שבין כך מחלל שבת, בכל זאת אסור לראובן לגרום את חילול השבת הזו כי זוהי עבירה חדשה. כמו כן אמר לי מו"ח שליט"א שאסור להזמין אורח לבקר בשלחן שבת או בליל הסדר כשיודע שעל ידי זה יסע ויחלל שבת.

אמת ליעקב

Rav Yaakov Kamenetzky

²⁷ נראה שלצורך קירוב רחוקים מותר להזמין ישראל מחלל שבת לביתו לסעודת שבת כל זמן שמזמינו בפירוש להשאר לכל השבת ומכין לו מטה ושאר צרכיו, ואז אע"פ שיודע שהלה יעזוב את ביתו לאחר הסעודה ויסע הביתה מותר להזמינו - מפי השמועה.

SUMMARY

Rav Elyashiv: *Assur* to invite someone to your house on Shabbat if they will drive.

Rav Moshe Shternbuch: *Mutar* because you're doing it for their benefit.

Rav Yaakov Kamenetzky: *Mutar* only if you give them the option of staying over.

Rav Shlomo Zalman Aurbach: Probably *Mutar* if the people will get a bad taste of Torah when you don't invite them.

SHABBAT PRAYERS IN A PLACE THAT YOU KNOW A JEW WILL SHUT THE LIGHTS OFF AFTERWARD

שו"ת אגרות משה אורח חיים, חלק ג סימן מג:

לעשות בבתי הקיץ מנין בליל שבת במקום שידוע דבעלת הבאנגעלעס תכבה בעצמה את העלעקטרי אם יש איסור לפנ"ע כ"ז מנ"א תשכ"ח. מע"כ ידידי הנכבד מו"ה ר' נפתלי משה וואלד שליט"א.

הנה בדבר שיש שרוצים לעשות מקום התפלה בהבאנגאלא באולם גדול וידוע ששבת אחר התפלה תכבה בעלת הבית שהיא בת ישראל שאינה שומרת שבת את העלעקטרי, הנה ודאי הוא אסור שלהדליק אש במקום שידוע שישראל רשע יכבה אסור בלפני עור, דהא אף שתעשה עוד הרבה מלאכות בשבת זו, אבל כבוי זה לא היתה עוברת אם לא היה נדלק, ולכן לא מבעיא כשיש להם מקום אחר להתפלל ששם לא תכבה שאסור, אלא אף אם ליכא מקום שלא תכבה את הנר וא"א להם להתפלל בלא נר מחמת שאין יכולין לומר התפלות בע"פ נמי אסור להדליק, כי אסור לעבור בשביל מ"ע דק"ש ותפלה אפילו איסור קל מדרבנן וכ"ש לפנ"ע שהוא איסור דאורייתא, ויצטרך כל אחד להתפלל בביתו כשצריך לנר אף שיתבטל תפלת הצבור כי הרי אף דברים שדוחין שבת אין דוחין אלא דברים שא"א בלא זה דהוא המילה גופה ולא מלאכות אחרות ואף שבותים בעלמא אין נדחים כדאיתא /באו"ח/ בסימן של"א סעיף ו' ונדחה המילה בשמיני אף שהיא עשה החמורה ביותר, וכ"ש מצות אחרות שלא נדחה שום איסור אף דרבנן בשביל קיומם. ולא מובן לי העובדא הא גם בחדר הקטן מדליקין נר העלעקטרי בע"ש ואם שם נמי היא מכבה את העלעקטרי אסור להדליק גם שם ואם שם אינה מכבה משום שמשלמים לה גם באולם הגדול יכולים לשלם לה. עכ"פ אם ידוע שתכבה אחר שיתפללו אסור להדליק אף שבשביל זה לא יוכלו להתפלל בצבור, ואם הוא רק חשש בעלמא שתכבה מותר להדליק דלענין לפנ"ע לא חיישינן לחששות בעלמא דהוא כלפני דלפני עיין ברש"י ותוס' בע"ז דף כ"א. ידידו, משה פיינשטיין.